

## CZĘŚĆ II

# Rewitalizacja poznańskich kamienic – ale jak?

Andreas Billert

### Skarby mieszczańskiej przeszłości

Poznań posiada obok Krakowa i Wrocławia największy zasób budownictwa wielkomiejskiego XIX i pocz. XX wieku. W końcu XVIII wieku miasto przerwało średniowieczne mury i rozszerzyło się aż do Kaponiery, aby wkrótce potem ogarnąć tereny dawnych wiosek – Jeźyc, Św. Łazarza i Wildy. Przestrzeń Poznania wypełniły budynki z fasadami klasycystycznymi, neorenesansowymi, neobarokowymi, eklektycznymi, secesyjnymi i wczesnego modernizmu. Towarzyszyły im reprezentacyjne budowle publiczne – szkoły, urzędy, kościoły, muzea, siedziby banków i rezydencja cesarska, tworząc obraz miasta i jego klimat. Właściciele kamienic i ich lokatorzy, tworzyli bogactwo miasta i jego etos pracy i solidności, zapobiegliwości i porządku – etos kupiecko-mieszczański. Polska społeczność Poznania, jest dziś godnym dziedzicem i kontynuatorem tego etosu, lecz murowane znaki tej tradycji popadają w ruinę.

Zły stan poznańskich kamienic to wynik dziesiątków lat odebranej własności, braku możliwości ich modernizacji. W sytuacji wolnorynkowej utrzymywanie budynków pokrywać winny bieżące dochody a kosztu modernizacji – kredyty hipoteczne. W ten sposób własność musi generować kapitał. Jest to jednak trudne w obecnej sytuacji, w jakiej znajdują się kamienice i ich właściciele.

### Stare zasoby mało konkurencyjne na poznańskim rynku nieruchomości

Nowe inwestycje mieszkaniowe nie są przyjaciółmi starych zasobów. W Poznaniu już tysiące lokatorów opuściło stare kamienice. Setki, jeżeli nie więcej mieszkań stoi pustych we wszystkich starych dzielnicach Poznania. Często za wspaniałymi fasadami znajdujemy zdewastowane i opuszczone mieszkania. Poznać to po zakurzonych, od lat nie mytych oknach bez firanek. Warto przechodząc ulicami nasze-

go miasta spojrzeć pod tym kątem na stare kamienice. Niektóre z nich są już całkowicie opróżnione. Ich mieszkańcy odeszli do nowych, lepszych mieszkań, znaleźli mniejsze lokale, o niższych kosztach energii. Nowy rynek nieruchomości, wypiera z rynku stare zasoby. Stary Poznań pięknych fasad i rzeźbionych bram pustoszeje, a negatywna selekcja społeczna pogarsza jego wartości lokalizacyjne. Dawna wysoka jakość starego Poznania, została zdegradowana dewastacją urbanistyczną lat 70-tych, dekapitalizacją substancji, fatalnymi warunkami przestrzennymi wewnątrz kwartałów, hałasem, przeciążeniem transportem indywidualnym, trudnościami parkowania dla mieszkańców, konfliktami funkcji, brakiem zieleni i niską jakością przestrzeni publicznej. Stanowi to nie tylko problem estetyki miasta i ochrony zabytków. Powoduje również sukcesywny spadek wartości lokalizacyjnej miasta i wartości samych nieruchomości a tym samym utratę ich zdolności do generowania kapitału. To próchnica zżerająca majątek właścicieli i również wartość i potencjały ekonomiczne miasta.

Niedługo ceny starych kamienic osiągną wartość gruntu, na którym stoją. Tylko słabość rynku – brak chętnych na kupno tych domów, pozwala niektórym z właścicieli żyć iluzją, że „siedzą na milionach”. Kamienice nie moder-

### W numerze m. in.:

|                                                                               |   |
|-------------------------------------------------------------------------------|---|
| • Letnie wycieczki po Śródcie                                                 | 2 |
| • Ostatni termin – dowody osobiste                                            | 2 |
| • Parafia po wakacjach                                                        | 3 |
| • Nasze grzechy społeczne                                                     | 3 |
| • Bartłomiej Lambrecht                                                        | 3 |
| • Powrót mostu – fotoreportaż                                                 | 4 |
| • Rondo (poezja)                                                              | 6 |
| • To co oczy moje widziały, co przeżyłem, czego w życiu doznałem... (część 9) | 6 |
| • Śródka w latach okupacji 1939-1941                                          | 7 |

nizowane, nie przynoszące dochodów, są warte tyle co nic.

### Jakość otoczenia, prawidłowa funkcja i dobra struktura własności – warunkiem dla dalszych losów poznańskich kamienic

Poprawa jakości przestrzennej starych dzielnic miasta, to pierwszy konieczny krok dla ratowania historycznej zabudowy miasta. Wysoka jakość ulic, placów, wewnątrz kwartałów, zieleni, systemów transportu i parkowania tworzą podstawy niezbędne dla remontu samych kamienic i odzyskania przez nie swej ekonomicznej wartości. Bez atrakcyjnego kontekstu, zainwestowane w domy środki finansowe nie są w stanie trwale zabezpieczyć wartości kamienic i ich skutecznego funkcjonowanie na rynku nieruchomości. Stare kamienice muszą równocześnie odzyskać swą tradycyjną funkcję – stać się obszarami miasta o przeważającej funkcji mieszkalnej. Funkcja mieszkalna jest podstawą dla prawidłowego funkcjonowania starych dzielnic miasta – tak na Starym Mieście, jak i na Śródcie, na Wildzie, na Św. Łazarzu i na Górczynie.

W krajach, które cenią stare dzielnice miejskie, gminy stosują specjalne instrumenty prawno-planistyczne dla zabezpieczenia tam funkcji mieszkalnych. Wiedzą bowiem, że obszary miejskie bez mieszkańców, to martwe i niczyje obszary miasta.

Podstawowym jednak warunkiem jest ich prawidłowy status własnościowy, bez którego niemożliwe jest racjonalne finansowanie ich remontów.

(dokończenie na str. 2)

### ANDREAS BILLERT

Historyk sztuki, specjalista od rewitalizacji miast, pracował m.in. nad rewitalizacją Lubeki i Frankfurtu nad Odrą.



Fot. Bogdan Puchalski

## Letnie wycieczki po Śródcie

W Y C I E C Z K A  
P O Ś R Ó D C E

kino, kawiarnia i spacer...



Z inicjatywy Urzędu Miasta (Miejska Pracownia Rewitalizacji; Poznań. Tu warto żyć; Trakt Królewsko-Cesarski), Rady Osiedla i Antykwarium Pokój z Widokiem, od 15 lipca do 2 września odbywały się niedzielne spotkania na Śródcie.

Uczestnikami byli najczęściej mieszkańcy Poznania, którzy pragnęli poznać historię i zabytki tej zapomnianej dzielnicy Poznania. Spotkania rozpoczynały się o godz. 11.30 przed Antykwarem „Pokój z widokiem” od krótkiego wykładu o historii dzielnicy, później następowało zwiedzanie zabytków Śródki. Prowadzili je profesjonalni przewodnicy turystyczni zrzeszeni w Kole Przewodników PTTK im. Marcelego Mottego: Aleksandra Dalke, Jerzy Świgoń i Krzysztof Wawrzyniak.

Trasa zwiedzania zazwyczaj wiodła w stronę budujących się przyczółków mostu Cybińskiego,

następnie ulicą Gdańską do kościoła Reformatorów pw. św. Kazimierza, obok kina do klasztoru Filipinów i kościoła św. Małgorzaty. Na zakończenie turystom oferowano film o starym Poznaniu wyświetlany w Kinie Malta. Powrót do centrum miasta, za drobną opłatą, zapewniał autobus tzw. ogórek. Na ostatnim, ósmym spotkaniu wszyscy zwiedzający zostali poczęstowani „sznekami z glancem” z cukierni Malina, ufundowanymi przez Radę Osiedla. Wycieczki cieszyły się nadspodziewanie dużym zainteresowaniem, każdorazowo brało w nich udział od 60-180 osób. W przyszłym sezonie będą one na pewno kontynuowane. Postulujemy, aby oprowadzaniem po Śródcie zajęli się przewodnicy specjalnie do tego przygotowani, którzy również będą przybliżać problemy rewitalizacji społecznej i przestrzennej naszej dzielnicy.

GK

## Ostatni termin – dowody osobiste

W związku z przedłużeniem przez Sejm ważności książeczkowych dowodów osobistych do dnia 31.03.2008 r. oraz uruchomieniem w dniu 03.09.2007 r. „systemu rezerwacji terminu w zakresie złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego” Wydział Spraw Obywatelskich uprzejmie informuje:

- Od dnia 15 września 2007 r. nie będzie możliwości złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego bez uprzedniego zarezerwowania terminu.
- Osobiście można dokonać rezerwacji przy okienku w informacji znajdującej się w holu głównym budynku Urzędu przy ul. Libelka 16/20. Po wprowadzeniu numeru PESEL system zarezerwuje konkretny termin (data i godzina).
- Rezerwacja przez internet pod adresem: [www.poznan.pl/dowody](http://www.poznan.pl/dowody)
- Rezerwacja telefoniczna – nr telefonu: 061 878-43-00 w poniedziałki i czwartki od godz. 8:00 do 17:00 we wtorki, środy i piątki od godz. 7:30 do 17:00 w soboty od godz. 7:30 do 12:00

Osoby, które w terminie do dnia 31.12.2007 r. nie dokonały rezerwacji terminu złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego narażają się na karę grzywny. Od nowego roku stary dowód osobisty (książeczkowy) nie będzie uprawniał do przekraczania granicy państw Unii Europejskiej oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Z dniem 1 kwietnia 2008 r. stare dowody tracą ważność, co będzie uniemożliwiało załatwienie spraw, do których niezbędny jest dowód osobisty.

Wdrożony system rezerwacji terminu pozwala na złożenie wniosku bez zbędnego oczekiwania w kolejce. Jednakże zwrócić uwagę na ustalanie terminu może skutkować brakiem ważnego dokumentu – dowodu osobistego po 31.03.2008 r. Osoby, które złożyły wnioski w miesiącach luty – marzec 2008 r. nie mają gwarancji na otrzymanie nowego dowodu osobistego do końca ważności starych dokumentów.

Zwracam się z apelem do mieszkańców, którzy nie dokonali jeszcze wymiany dowodu osobistego, by – mimo przedłużenia ważności „książeczkowych” dowodów przez Sejm – nie odkładali realizacji tego obowiązku i jak najszybciej złożyły stosowny wniosek w WSO.

Dyrektor Wydziału  
Katarzyna Wilk

## Rewitalizacja poznańskich kamienic – ale jak?

(dokończenie ze str. 1)

### Komunalna własność kamienic – moloch zjadający budżet miasta

Własność komunalna zasobów mieszkaniowych w Polsce jest sprzeczna z regułami wolnego rynku. Zgodnie z nimi, sektor publiczny nie powinien posiadać własności, charakterystycznej dla sektora prywatnego. Jedną z takich form własności są zasoby mieszkalne. Równocześnie własność publiczna nieruchomości zdolna jest żyć wyłącznie z pieniędzy podatników. Sektor publiczny nie może działać w zakresie gospodarki mieszkaniowej jak właściciel prywatny. Musi swe mieszkaniowe traktować jak budynki publiczne, a więc finansować ich remonty w oparciu o „stracone nakłady”. Nakłady te otrzymuje od podatnika. Podatnik czyni to chętnie w odniesieniu do obiektów użyteczności publicznej. Czy jednak winien to czynić dla korzyści wybranych lokatorów – szczęśliwców, lokatorów mieszkań komunalnych?

Istniejąca sytuacja nie mobilizuje też miasta do podjęcia jakichkolwiek działań zmiany sytuacji. Podatnik płaci koszt tych zasobów, instytucje nimi administrujące są częścią administracji samorządowej i też się im nieźle wiedzie.

### Czy własność komunalna mieszkań to jedyny model polityki socjalnej gminy?

Miasta europejskie nie znają własności komunalnej mieszkań, ale prowadzą pomimo to socjalną politykę mieszkaniową. Czynią to jednak w sposób znacznie bardziej oszczędny od polskiego modelu. Miasta europejskie zakładają własne spółki mieszkaniowe z.o.o., posiadające zdolności kredytowe. Spółki działają na zasadzie „non profit”. Ich zadaniem jest tworzenie i utrzymywanie szeroko dostępnych zasobów mieszkaniowych.

Odyskują nakłady na remonty dochodami z czynszu, czynsz różnicują stosownie do dochodów lokatorów a państwo tworzy dla wspierania kosztów remontów korzystne możliwości kredytowe. Spółki zmuszone są więc do prowadzenia trudnej polityki finansowej. Nie mogą pozwolić sobie na wzrost swej administracji, muszą umiejętnie gospodarzyć swymi funduszami, a równocześnie realizować zadanie polityczne zabezpieczania interesów uboższych lokatorów. Innymi słowy, są zmuszone do racjonalnego a jednocześnie socjalnego działania. Miasto ze swej strony wspiera lokatorów o niskich dochodach dodatkami mieszkaniowymi. System oparty jest o precyzyjne ustalenie, który z lokatorów faktycznie wymaga wsparcia, względnie jest upoważniony do mieszkania w lokalach, których czynsze są tylko częściowo subwencjonowane, co pozwala na maksymalną racjonalizację odzyskiwania wysokości nakładów remontowych przez zróżnicowane poziomy czynszu i możliwe oszczędne operowanie subwencjami publicznymi. Takie zasoby mieszkaniowe winny być rozproszone po całym mieście, nigdy skoncentrowane w jednej dzielnicy. Podstawą dla racjonalnego finansowania remontów starych kamienic znajdujących się we władaniu gminy, jest przekazanie ich przez gminę spółkom mieszkaniowym z o.o. Spółki winny opracować we współpracy z lokatorami i miastem, socjalne – czyli sprawiedliwe, ukierunkowane na finansowe możliwości lokatorów – programy odnowy i modernizacji kamienic i mieszkań. Połączenie tego systemu z współdziałaniem lokatorów w zakresie remontów własnych mieszkań, obniży dodatkowo koszt odnowy kamienic.

(dokończenie w następnym numerze)

Artykuł stanowi cykl materiałów poświęconych rewitalizacji i jest on dostępny w formie elektronicznej na stronie: [www.poznan.pl/rewitalizacja\\_artikuly](http://www.poznan.pl/rewitalizacja_artikuly)

## WOKÓŁ ŚRÓDKI

Kwartalnik Osiedla Ostrów Tumski – Śródka – Zawady

**Zespół redakcyjny:** Gabriela Klause, Gerard Cofta, Tomasz Magowski. **Współpraca:** Anita Magowska, Magdalena Magowska, Marianna Osyra, Tadeusz Osyra, Dagmara Walczyk. **Winieta:** Tomasz Tuchowski. **Grafiki:** Henryk Kot. **Zdjęcia:** archiwum.

**Kontakt z redakcją:** tel. 0-61 877-35-14. **Realizacja:** Wydawnictwo Kontekst • kontekst2@o2.pl • [www.wkn.com.pl](http://www.wkn.com.pl)

Minął już właściwie pierwszy powakacyjny miesiąc. Dzieci i młodzież mają już pierwsze oceny w szkole, Rada Osiedla jest po pierwszym zebraniu, a parafia ruszyła z pierwszymi „akcjami”.

W skrócie chcę dziś przypomnieć o najważniejszych działaniach duszpasterskich dotyczących dzieci i młodzieży oraz o rozpoczynającym się miesiącu października i związanych z nim inicjatywach.

### DZIECI

Rozpoczęły się przygotowania kolejnej grupy dzieci do Pierwszej Komunii Świętej – w naszej małej parafii nie ma ich aż tak wiele, ale zdaje się, że jeszcze nie wszyscy rodzice zgłosili pierwszoklasistów, więc przypominamy, że przygotowanie trwa dwa lata, począwszy od klasy pierwszej!

Dzieci mają swoją Mszę św. niedzielą o godzinie 11.00. Zachęcamy je do uczestniczenia w tej właśnie Eucharystii oraz do śpiewania w dziecięcym zespole, który pięknie tę naszą modlitwę ubogaca.

Ponadto dzieci szkoły podstawowej mogą się odnaleźć w grupie Małych Przyjaciół Jezusa – spotkania w każdą sobotę o godz. 11.00 w Laboratorium Wiary.

### BIERZMOWANI

Podobnie sprawa ma się z kandydatami do bierzmowania. 21 września miało miejsce

## Parafia po wakacjach

pierwsze spotkania. Od października młodzież z klas VI SP oraz I i II gimnazjalnych zapraszamy na dwa spotkania w miesiącu: pierwsze to Msza św. dla młodzieży w pierwsze piątki miesiąca (g. 19.00, kościół św. Małgorzaty), drugie – spotkanie formacyjne w trzeci wtorek miesiąca o godz. 19.00 w Laboratorium Wiary.

### MŁODZIEŻ

W naszej parafii działa też Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, które w najbliższym roku będzie obchodziło 10-lecie swojego istnienia oraz Duszpasterstwo Młodych 20/30. Najważniejsze stałe punkty w ich działalności to:

- Msza młodych 20/30 – **niedziela godz. 20.30, Katedra**
- Msza św. w pierwszy piątek miesiąca – **godz. 19.00, kościół św. Małgorzaty (od godz. 18.00 okazja do spowiedzi św.)**
- Spotkania KSM-u – **piątek, godz. 20.30 – Laboratorium Wiary**
- Krąg dyskusyjny 20/30 (tegoroczny temat: **Dekalog wg Katechizmu Kościoła Katolickiego – I i III wtorek miesiąca, godz. 20.00**)
- Modlitwa kanonami z Taizé – **II i IV wtorek miesiąca – godz. 20.00, kościół św. Małgorzaty**

- Apel Jasnogórski przy pomniku Jana Pawła II – **niedziela po 16 dniu miesiąca, ok. godz. 21.30**

### PARAFIALNY PAŹDZIERNIK

Rozpoczynamy miesiąc październik. Tradycyjnie jest on związany z modlitwą różańcową. W szczególny sposób zachęcamy do przeżycia wspólnego różańca pod gołym niebem – **na Zawadach i Chlebowej w poniedziałek 1 października o godz. 19.00** – pośród trzech bloków, w których żyje połowa naszych parafian. Będzie to modlitwa w intencji naszych rodzin, zwłaszcza dzieci i młodzieży.

Na codzienny różaniec zapraszamy do **kościół św. Małgorzaty od poniedziałku do piątku o godz. 17.30 a w sobotę o godz. 8.30.**

W następnym wydaniu „Wokół Śródky” więcej informacji o duszpasterstwie dorosłych w naszej parafii.

*Ks. Dariusz Madejczyk*

Zapraszamy na nasze strony internetowe:

[www.katedra.archpoznan.org.pl](http://www.katedra.archpoznan.org.pl)  
[www.20na30.pl](http://www.20na30.pl)  
[www.ksmpoznan.org](http://www.ksmpoznan.org)



**Bartłomiej Lambrecht**  
(1577-1667)

29 sierpnia 2007 roku o godz. 8.30 w kościele św. Małgorzaty na Śródcie została odprawiona Msza św. za spokój Duszy Bartłomieja Lambrechta – w 340 rocznicę jego śmierci.

Bartłomiej Lambrecht był mieszczaninem i pochodził ze Stralsundu. Miasto powstało w pierwszej połowie XIII w. u przeprawy na Rugię. Na skutek wojny 30-letniej i wejścia Szwedów opuścił swoje rodzinne strony i na stałe przeniósł się na Śródkę, wówczas miasta kościelnego położonego obok Poznania.

Za zasługi dla kościoła św. Małgorzaty w odbudowie w roku 1658, po szwedzkim

potopie, odbudowaniu kaplicy św. Filipa został tam pochowany wg obyczaju szlacheckiego. W trakcie uroczystości pogrzebowych zawieszono w tej kaplicy Jego portret trumienny, który zachował się w oryginale na blasze cynowej w kształcie ośmioboku i jest obecnie przechowywany w zbiorach Muzeum Archidiecezjalnego w Poznaniu.

Mszę św. zamówili potomkowie Rodziny, dla których wspomniany Bartłomiej Lambrecht był przodkiem babki pana Zygmunta Sobkiewicza, Stanisławy z Lambrechtów Sobkiewiczowej, mieszczańskiej Rodziny z Częstochowy. Pan Zygmunt obecnie mieszka w Warszawie.

## Nasze grzechy społeczne

W życiu czasem pozostają w nas nie wyleczone rany – to niejednokrotnie ślady **niewierności**.

Wierność to wytrwałe stanie przy przyjętych wartościach i zobowiązaniach, niestety o ważności i konieczności posiadania tej cnoty wielu dziś zapomniało.

Smutnym, niepokojącym faktem stała się tak często dziś obecna niewierność małżeńska, która prowadzi nierzadko do rodzinnych tragedii i postępującego w społeczeństwie kryzysu rodziny. Co gorsza, postawy trwania do końca na dobre i złe przy swoim przyszłym współmałżonku, nie jest gotowe przyjąć coraz większe grono młodych ludzi, które wybiera konkubinaty, a nawet niczym nieskrępowaną ciągłą zmianę partnerów.

Spoglądając na polityków odnosi się wrażenie, że o honorze, o wierności ojczyźnie, prawdzie i danemu słowu zupełnie zapomniano.

*„Bądź wierny sobie,  
a nie będziesz niewierny innym”*

Francis Bacon

A przecież to wierność ideałom, wyborom, zobowiązaniom, słowom buduje i pozytywnie kształtuje osobowość każdego z nas. To właśnie wierny swemu powołaniu lekarz staje się altruistą, gotowym nieustannie na poświęcenie w służbie dla dobra pacjentów. A wierny wybranej drodze zawodowej nauczyciel, choć nierzadko spotyka się z brakiem szacunku dla jego pracy, pochyla się nad każdym, choćby najgorszym uczniem, podejmując na nowo trud nauczania i wychowywania młodego człowieka.

Pamiętajmy o przyjętych przez każdego z nas wartościach, zobowiązaniach – tych na całe życie, ale również podejmowanych każdego dnia. Wierność im jest motorem i sensem naszego życia. Co zbuduje człowieka niewierny obranej drodze?

Dla wielu ludzi drogą jest sam Bóg, oni wiedzą, że gdy pozostają Mu wiernym – są szczęśliwi.

ZG

# Powrót mostu



22 maj 2007



20 lipiec 2007



13 sierpień 2007



23 sierpień 2007



24 wrzesień 2007



24 wrzesień 2007



26 kwiecień 2007



Kazimierz Witkowski – kierownik budowy



Edward Kolat – majster



tu...



Zdjęcia: Robert Woźniak, Gerard Cofta



10 wrzesień 2007



11 wrzesień 2007



12 wrzesień 2007



14 wrzesień 2007



20 wrzesień 2007



20 wrzesień 2007

## RONDO

Michałowi Janiszewskiemu

Po prawej rozkwita wesołe miasteczko,  
kolejka duchów, skubiące trawę kucyki, wrzesień, od Warty  
chłodniejszy już powiew, wędkarze w wysokich butach  
obśmiewają śmiało kury, które się  
wybrały na autobusowy dworzec. Na wprost  
krematorium, po lewej, za rdzawymi koronami,  
pokój z oknami na parterze,  
może i dziś rozczochrany młodzieniec,  
który pocztówki przerzuca przy stole  
obok stosu książek przeczytanych,  
książek, które jeszcze na nas czekają,  
znalezionych gdzieś nad brzegami Odry, Motławy, Wisły,  
rozmawiamy o Arlcie, którego ojciec tu mieszkał,  
(dwukrotnie pojawia się to nazwisko w książce telefonicznej,  
krewni, któż to wie), Buenos Aires,  
marzenia o damskich pończochach, i matki,  
najmłodsze w wózku, jakby pchały pługi,  
odpoczywają przed oknem. Mężczyźni w bramie  
to niedźwiedzie, głaszczą nawzajem  
futro swojego upojenia, wyjadają miód  
z plastrów wieczoru, ukryci przed światłem,  
które maluje wieże katedry.  
Rozmawiamy o filmach, co wynagradzają  
czas, który trwają,  
o Pavlu, śmierci jego saren,  
o Hrabalu, Buczkowskim, kąpielach w Lucca,  
o moście, który tu stał  
w latach Pruskich, moście,  
wysadzonym w trzydziestym dziewiątym, moście,  
którego budowa niebawem się zacznie.  
Robi się ciemno, żegnając się wychodzimy na dwór,  
Mateusz do domu, natychmiast,  
albo zobaczysz, okno zamyka się z hukiem.  
Bezdźwięcznie płynie rzeka,  
szumi ruch uliczny, na brzegu  
są cienie, głosy, jest śmiech.  
Lata do policzenia, bez sprawdzania kasy, tylko  
sprawdzona zasada,  
zawsze o jeden rok więcej pod kreską.  
Tylko spokojnie, rachunek się zgadza, żadna godzina  
nie jest stracona, sprzeniewierzona, przeminęła każda,  
aż co do sekundy, idź dalej spokojnie  
ulicami i wierz mi,  
zniosą to, jeśliś sędził,  
że idziesz po nich do domu.

Lothar Quinkenstein

Tłum: Jerzy Łukasz Kaczmarek

Pokój z widokiem  
ul. Śródką 1

**Lothar Quinkenstein**, ur. 1967 w Bayreuth (Niemcy). Wychował się w małej miejscowości w Kraju Saary. Studiował w Fryburgu. Od 1994 r. mieszka w Polsce. Od 1999 roku jest zatrudniony jako nauczyciel akademickim na UAM w Poznaniu w Pracowni Dydaktyki Języka Niemieckiego, jest po doktoracie. Był stypendystą Willi Decjusza w Krakowie. Wiosną 2007 ukazał się tom poezji w Geistkirch Verlag, Saarbruecken.

## „To, co oczy moje widziały, co przeżyłem, czego w życiu doznałem – we wspomnieniach napisałem”

Prezentujemy kolejny fragment wspomnień pana Mariana Łasińskiego (1923-2004), byłego mieszkańca Zagórza 13/4, dyplomowanego pułownika Wojska Polskiego, absolwenta Akademii Sztabu Generalnego. Wspomnienia dotyczące lat międzywojennych i powojennej służbie w LWP, zawarte w pięciu zeszytach 60 kartkowych w kratkę, zostały spisane na kilka lat przed śmiercią Autora, ich początek – to listopad 2000 roku. Do poniższego odcinka zostały wybrane fragmenty opisujące Ostrów Tumski i jego najważniejsze budowle. Jest to opis bardzo subiektywny, kontrowersyjne wydają się być niektóre fakty związane ze zniszczeniami wojennymi. Z tego też powodu wybrany fragment został nieco przeredagowany. Autor sporo miejsca poświęcił Katedrze, gdzie przez wiele przedwojennych lat służył do Mszy świętej jako ministrant. (G. Klaus)

Ostrów Tumski to kolebka państwa polskiego, gdzie są pochowani Mieszko I i Bolesław Chrobry. Miejsce to ograniczały kiedyś: suche koryto rzeki Warty czyli „faflutra”, tory kolejowe i koryto Cybiny, a obecnie: rzeka Warta, tory kolejowe i rzeka Cybina. Północna część wyspy zawsze miała charakter sakralny, a południowa mieszkalny, choć i tam znajdują się obiekty sakralne. Ze szczególnym sentymentem podchodzę do opisu tego rejonu, gdyż tu się urodziłem, wyrosłem, dojrzewałem, przeżyłem okupację. Najważniejszym obiektem tego rejonu jest Katedra, od 1984 r. – Bazylika św. św. Piotra i Pawła. Zniszczenie Katedry obserwowałem od samego początku, pożar miał miejsce 15 lutego 1945 r. ok. godziny 21.00 (ks. Nowacki podaje godz. 17.00). Katiusze radzieckie, ze stanowisk ogniowych rozmieszczonych na Zawadach rozpoczęły ostrzał artyleryjski Cytadeli. Pociski leciały jak ogniste języki, a morze iskier uniosło się nad katedrą. Łuny nie było widać, tylko coraz więcej iskier. W pewnym momencie runęły helmy wież – miały konstrukcję drewnianą. Prawdopodobnie pan Kolasiński – zakrystianin liczący wtedy ponad 80 lat, mieszkający przy ulicy Mieszka I poszedł gasić ogień, lecz nie zdążył, bo dosięgła go kula. Po wojnie olbrzymim nakładem sił i środków przywrócono katedrze styl gotycki. Obecna bazylika nie jest już takim zlepkim stylów architektonicznych jakim była do 1945 roku. Ta przedwojenna, zbudowana w latach 70. XVIII w. w stylu klasycystycznym



Wnętrze Katedry poznańskiej przed rokiem 1909 (fot. z książki S. Skibiński „Katedra poznańska”).

## 20 września 1939

Usunięto ze szkoły na Śródcie wszystkich nauczycieli polskiej narodowości. Zakazano działalności wszystkich stowarzyszeń.

## 21 września 1939

Na słupie ogłoszeniowym ukazał się pierwszy „czerwony plakat” donoszący o skazaniu na śmierć Leszka Kwaczewskiego za posiadanie broni.

## 3 października 1939

Biskupa Walentego Dymka umieszczono w areszcie domowym.

## 11 października 1939

Dopuszczone zostało istnienie szkół dla dzieci polskich, ale tylko w zakresie nauki czytania i liczenia do 500.

## 1 listopada 1939

Początek wysiedleń ludności z Śródki. Każdy wysiedlany mógł zabrać bagaż ok. 25 kilogramów.

Większość wysiedlonych przebywała po kilka tygodni w obozie przesiedleńczym na Głównej.

Od 1 listopada wysiedlono z Poznania 38 000 Polaków do Generalnego Gubernatorstwa.

Konfiskacie podlegało całe wyposażenie mieszkań, pieniądze, biżuteria, radia, odzież...

## 27 listopada 1939

Jedynym środkiem płatniczym została marka niemiecka.



# ŚRÓDKA W LATACH OKUPACJI



1939-1941



## Kwiecień 1940

Przeprowadzono pierwszą łapankę na Śródcie. Schwytych osadzono w obozie przejściowym na Górczynie, a następnie wywieziono na roboty do Rzeszy.

Uruchomiono komunikację pomiędzy prawym i lewym brzegiem Warty.

## 7 lutego 1941

Wprowadzono reglamentację wszystkich produktów rolnych – kartki na pieczywo, mąki, kaszę, margarynę, masło, olej, marmoladę...

## Styczeń 1941

Katolicy narodowości polskiej mieli jedynie dwie świątynie – św. Wojciech i Matki Boskiej Bolesnej.

## 18 czerwca 1941

Rozpoczęto poszukiwanie dzieci polskich nadających się do zgermanizowania.

## Marzec 1943

Zakazano Polakom przejazdów kolejami, autobusami i rowerami bez pisemnego zezwolenia. W godzinach szczytu komunikacyjnego zabroniono Polakom korzystać z tramwajów.

## 1 maja 1943

Rozklejono na Śródcie plakaty z zarządzeniem na mocy którego Polak pragnący zawrzeć związek małżeński musiał mieć ukończone 28 a Polka 25 lat.

Jan Kaczmarek

(ciąg dalszy nastąpi)

z wnętrzem późnobarokowym była otynkowana wewnątrz i na zewnątrz. Po wojnie zdarto te tynki, podwyższono wieże nadając im barokowe zwieńczenie, obniżono posadzkę nawy głównej i obecnie do naw bocznych trzeba wchodzić po stopniach, zmieniono wyposażenie prezbiterium i nawy głównej. Zainstalowano odpowiednie oświetlenie surowego gotyckiego wnętrza, wmontowano kolorowe witraże a podziemia odkryto i udostępniono zwiedzającym, część podziemi przeznaczono na kryptę dla najwyższych hierarchów kościelnych.[...] Niektóre kaplice boczne „prze-meblowano” przedstawiając w nich pomniki, na przykład w kaplicy Serca Jezusowego, pomnik arcybiskupa Stablewskiego postawiono zamiast z frontu – po prawej stronie wejścia. Zlikwidowano balkon po prawej stronie prezbiterium, skąd przed wojną nadawano audycje – transmisje radiowe. Zlikwidowano również małe organy pod balkonem. [...]

Następnym znaczącym obiektem przy ul. Mieszka I jest gotycki kościół NMP i Psalteria. Te obiekty w czasie wojny nie były zniszczone i zachowały swój pierwotny styl i wygląd (*kościół NMP rzeczywiście ocalał, a zmiany w jego wnętrzu to efekt działań konserwatorskich; psalteria została natomiast w znacznym stopniu uszkodzona*). Obecnie są prowadzone w ich rejonie prace wykopaliskowe.

Do nabrzeża Cybiny przylega pałac prymasowski. Mieszkańcami jego do 1939 r. byli: ks. prymas August Hlond, sekretarz osobisty prymasa ks. dr Antoni Baraniak, kapelan ks. Filipiak oraz chyba ksiądz do zleceń specjalnych Staniszewski, który po wojnie pozostał w Anglii. Ks. Baraniak i ks. Filipiak po wojnie zostali arcybiskupami a po śmierci pochowano ich w krypcie pod posadzką Katedry. Wszyscy oni byli salezjanami. Obsługę pałacu sprawowały siostry zakonne z ul. Wieżowej. Prace ogrodnicze wykonywał ogrodnik mieszkający w pałacu, który w 1934 r. w wieku ok. 45 lat ożenił się z elegancką matką 6-letniego Jurka.

Następnym ważnym obiektem na Ostrowie Tumskim jest budynek Kurii Biskupiej oraz dom biskupa. W domu tym do 1939 r. i po wojnie mieszkał ks. bp Walenty Dymek, jego kapelani ks. ks. Henschke i Magnuszewski. Przed budynkiem znajdował się mini park z pomnikiem Jana Kochanowskiego. Kiedy miałem ok. 8 lat, z kolegami często odwiedzaliśmy ten „park” wdrapując się na drzewa, ale nigdy nikt nas stamtąd nie przegonił.

Pozostałe budynki znajdujące się w pobliżu Katedry były zamieszkiwane przez kanoników. W budynku najbliższym rzeki Cybiny mieszkał kanonik Józef Kłos, redaktor naczelny „Przewodnika Katolickiego”. Budynek usytuowany na wprost wejścia do Katedry zajmował ks. kanonik Zborowski, który na Gwiazdkę 1936 r. dał mnie i Edkowi Szymańskiemu po 5 złotych za to, że służyliśmy do mszy na rostatkach w kaplicy sierocińca przy ul. Filipińskiej.

Trzeci dom zajmował proboszcz Szejbrowski, w kolejnym mieszkał rotmistrz kawalerii z 1920 r. kanonik Mędlewski. Podczas prymasowskich mszy pontyfikalnych ten najmłodszy kanonik Kapituły Poznańskiej, zawsze głosił kazania. W kolejnym budynku mieszkał infułat Ruciński, a przy Psalterii – kanonik Antoni Pech. Po drugiej stronie ulicy mieszkali bracia, którzy obsługiwali kościoły i obiekty Kurii, zakrystianin Kolasinski z dwoma synami, córka policjanta oraz kanonik Streich (?). Wymienione budynki w czasie wojny prawdopodobnie zostały przebudowane, gdyż dzisiaj zajmuje je kilku lokatorów, a dawniej tylko jedna osoba. Przy budynkach istniały żelazne parkany, które w dużej części zostały zlikwidowane. (cdn)



Ostrówek, Most Cybiński – czerwiec 2007 r. (wizja autora)

## Konieczność trudniejsza jest niż przyzwyczajenie

Mijam ludzi  
Którzy przechodzą  
Wymiana spojrzeń  
Wymiana dłoni  
Mijam przechodniów  
Przypadkowe mosty  
Przypadkowe rzeki  
Przygotowane przecież  
Na nasze spotkanie  
Mijam z przyzwyczajenia  
I z konieczności  
Przemijam  
Jak spojrzenia  
Jak rzeki

Dagmara Walczyk

Rada Osiedla zwraca się z prośbą do mieszkańców osiedla i osób z nim związanych o wypożyczenie starych fotografii przedstawiających Ostrów Tumski, Śródkę i Zawady. Zdjęcia można dostarczać panu Gerardowi Cofcie, przewodniczącemu Rady Osiedla, ul. Rynek Śródecki 1 m 2.

*Dziękujemy!*

## ŚRÓDKA W STAREJ FOTOGRAFII



Rynek Śródecki 2 – ok. 1947 r. (ze zbiorów prywatnych)

### Ważne telefony

#### Komisariat Policji Poznań – Nowe Miasto

Poznań ul. Polanki 24,

tel. 0-61 841-23-12 (dyżurny)

#### Kierownik Rewiru I Dzielnicowych

asp. szt. Maciej Olęderek (rejon I)

tel. 0-61 841-43-49; tel. kom. 0-609 600-657

#### Rejon nr 1

tel. 0-61 841-54-14

Dzielnicowy – Bartłomiej Galczak  
(Ostrów Tumski, Śródką)

#### Rejon nr 2

tel. 0-61 841-54-14

ul. Tomickiego 16

st. post. Bartłomiej Pastusiak (Zawady)

czwartek 18.00-19.00

#### Straż Miejska

Plac Kolegiacki 17 (24 h) – tel. 986

#### Straż Miejska

(Oddział Nowe Miasto)

os. Bohaterów II Wojny Światowej 36

tel. 0-61 878-50-31